

INTERVISTË ME SELMAN BOÇOLLI

Prishtinë | 7 shkurt, 2017

Kohëzgjatja: 60 minuta

Të pranishëm:

1. Selman Boçolli (I intervistuari)
2. Erëmirë Krasniqi (Intervistuesja)
3. Noar Sahiti (Kamera)
4. Aurela Kadriu (Asistente e hulumtimit)

Simbolet e komenteve në transkriptë të komunikimi jo-verbal:

() - komunikim emocional

{ } - i intervistuari shpjegon me gjeste

Simbole të tjera në transkriptë:

[] - shtesë e tekstit për të lehtësuar kuptimin

Fusnotat janë shtesa editoriale që japin informacion mbi vendbanime, emra apo shprehje.

Pjesa e Parë

Erëmirë Krasniqi: Zotni Selman, a mundesh me na tregu për familjen tande, për kujtimet e rinisë së hershme edhe çfarë familje keni qenë?

Selman Boçolli: Unë quhem Selman Mal Boçolli prej fshatit Raushiq, komuna e Pejës. Sikur të gjitha familjet tjera tradicionale edhe familja Boçolli osht' familje e hershme e locuar [vendosur] në fshatin Raushiq, ku ka një reputacion mjaft të madh, kur kanë qenë së bashku [në bashkallak] atëherë edhe gjithmonë kanë qenë pozitive kah aspekti i shtetit dhe kah aspekti i bamirësisë dhe të gjitha ktyne gjanave.

Unë e kam kry shkollën fillore në fshatin Raushiq, gjimnazin e kam kry gjenerata e parë në Deçan. Prej Deçanit tanshi e kom regjistru fakultetin e ndërtimtarisë që e kam kry me sukses mrena pesë viteve edhe në momentin e ndodhjes fatkeqësisë tonë..

Erëmirë Krasniqi: Nuk po shkojm qaq shpejt. A të mundohemi pak me ndërtu një farë prapavije të familjes së juj...

Selman Boçolli: Ah edhe një herë prej atyhit..

Erëmirë Krasniqi: Naj detaj...

Selman Boçolli: Po...

Erëmirë Krasniqi: Jeta në atë fshatin Raushiq...

Selman Boçolli: Po, fshati Raushiq ka një pozitë gjeografike shumë të mirë, po edhe të gjithë janë punëtorë, të vyeshëm, kështu që gjithmonë me punën e vet kanë jep kontributin dhe kanë majtë familjet e veta pavarësisht prej shtetit, as në punë, as kurka.

Kështu që, ato kanë qenë si veprimtari tradicionale, janë marrë ma s'shumti me bujqësi, blegtori edhe dikur ma vonë edhe me tregti. Familja jonë konkretisht ngjashëm është si me këto të tjerat. Unë kam lind në vitin 1950, prej një familje pothuajse, atëherë në atë kohë, të varfën. Ka pru varfërinë sepse babën tim menjherë në vitin 1941 e kanë marrë gjermanët si peng. Ka qenë në ushtrinë ushtarake në Beograd dhe katër vjet ka qëndru në Gjermani, gjatë Luftës së dytë botërore. Kështu që..

Erëmirë Krasniqi: A mundesh me na tregu najçka prej... a ju ka tregu najçka për qëndrimin e tij në

Gjermani? A e dini naj tregim?

Selman Boçolli: Tregime të hidhuna jonë shumë. Jo vetëm babën po edhe dy tjerë i kanë marrë prej fshatit Raushiq. Edhe atje thojnë që, “Për çdo ditë na kanë qitë pothuajse që në qatë kohën ma kritike”, dishka me ndodh në Jugosllavi ose dikun përreth, “na kanë qitë me na pushkatu”. Qysh kom dëgju prej ktyne që kanë qenë së bashku me ta, shokëve tyne. Edhe ni gjerman me konë vra në Jugosllavi ose dikun, në Kosovë sidomos ka ndodh tha që, “Na ka shpëtu fati me numra tek, njishi, treshi, shtatshi”, kështu që kanë shpëtu asajna prej pushkatimit, tjetër i kanë marrë dyshin, katërshin, gjashtëshin.

Mendoj kanë qenë ato ndodhi që unë veç ça i kam dëgju prej tyne, e kështu që baba jonë kishte pasë qenë pak ma i përgatitun edhe psiqikisht edhe kështu. I ka majtë, por jo veç ata dy, po vishin shpesh edhe mas vdekjes tina, i kanë ardhë vazhdimisht prej Grabocit, e prej Loxhe, fshatit Loxhë e të gjithë me na pa mixhën në vend të babës tonë edhe neve. Kështu që në fund kur u kry... kanë jetu me lëvore të kumpirave me u ushqy, kanë pasë rastin që me majtë shpirtin edhe gjethe të pyllit kanë ngranë, qaq kushtet e vështira që i kanë pasë. Dikur ma vonë i paskan shpërnda në Gjermani, atje me punu në pronësi private, me punu zakonisht komplet fushat, m’i mbjellë kumpirat. Kështu që, kanë punu në bujqësi atje edhe në momentin e fundit kur ka përfundu lufta i kanë lëshu edhe ka ardhë.

Osht’ me randësi që ajo shoqja e atij pronarit që ka pasë tokën, që ka qenë i caktum me punu te ta, ka çu nja shtatë herë letër që me ardhë fmija e Malës, se ka ndi që osht’ i vdekun, Malës [babës tim] edhe me i punësu atje edhe me i marrë në Gjermani. Mirëpo, nuk kanë shku mandej edhe nanës time i kanë ofru pension, osht’ fakt, “Hajde veç me ardhë me nënshkru”, nuk ka shku. Kështu që ka mbet një farë lloj varfënie të asaj kohe që veç me punën e dorës edhe bujqësi që kanë jetu dhe ekzistu, se fëmijë shumë dhe osht’ dashtë me ekzistu. Kjo osht’ përafërsisht [historia] e asaj familjes ma të ngushtë times. Kem qenë bashkë me mixhën, poashtu edhe mixha i ka pasë edhe ai tre djem edhe na gjashtë, nantë fëmijë, kallaballëk shumë, edhe në qatë mënyrë të jetesës kanë pasë.

Erëmirë Krasniqi: Najsen kështu ma detajshme po, çka të bjen në mend në kohën e fëminisë?

Selman Boçolli: Po me prek pak atë periudhë kohore. Në periudhën kohore gjatë shkollimit në shkollën filllore në Raushiq sikurse të gjithë të tjerët kemi pasë ka pak ndihma që na kanë jep ndihma, thojshin të Amerikës që e kanë ni shujtë të ushqimit e kemi marrë vazhdimisht, edhe qajo na ka ka majtë në shkollë me të thanë të drejtën se pak kur shkojke, tash osht’ për mu çudit se atëherë shkojshim edhe pa mëngjes edhe pa kurgjo. E varfënia ka qenë e skajshme në atë kohë edhe menjëherë si e kryjshe orarin e punës u dashke me shku me punu edhe te shpija së bashku me vllazën tjerë. Edhe sado që të vegjël që kemi qenë u dashtë me punu ose me shku me rujtë bagëtinë ose dishka, kështu që kurrë ni minut nuk e kemi pasë të lirë.

E jo vetëm familja jonë, por kësi soji kanë qenë edhe gati krejt të fshatit asi soji. Ka pasë edhe ma të varfën kështu që ato periudha kohore janë shumë të dhimshme edhe me i pa njeri se qysh ose me i përkuju se qysh kemi kalu, por megjithatë, me gjithë atyne, unë për veti e kam pasë suksesin e shkëlqyeshëm, bashkë edhe me shokë edhe me dy djem edhe tre djem tyne shokve bashkë që kemi pasë taksiratin. Edhe në ni klas jom kanë me ta, kështu që nxansa të mirë po mendoj, të zellshëm edhe

osht' dashtë me punu. Poashtu edhe familjet gjithmonë vetëm... edhe e jona edhe familjet tjera komplet të Buçollëve edhe të fshatit Raushiq kanë qenë, kanë jetu me punë, jo me sene tjera. As me rroga të pushtetit, as me ndonjë tregti apo kush e di çka që ka sjellë, por vetëm më punë të krahut. Kështu që, mandej erdh periodha kohore që me shku në gjimnaz, në shkollë të mesme..

Erëmirë Krasniqi: Ku keni shku, në Pejë?

Selman Boçolli: Kom shku në Pejë një gjysëm vjetor, por më kanë ndal prapë se duhet me punu. Mixhën atëherë e konsiderojshim si babë edhe m'u ka dashtë m'u ndal një gjysmë vjetor edhe m'u kthy. Mandej, tek edhe mas një viti tjetër jom shku në gjimnazin e Deçanit që u hap, gjenerata e parë edhe atje e kom kry gjimnazin, me sukses të shkëlqyeshëm, jo vetëm unë, por ka qenë gjimnazi ma i miri në Jugosllavi në atë kohë, ka dalë [e para] me garat si jonë majtë atëherë. Kështu që...

Erëmirë Krasniqi: Çfarë garash ka pasë atëherë?

Selman Boçolli: Ka pasë gara në landë shkencore, na kemi qenë s'e harroj vetëm një klasë, drejtimit shkencor, matematikë e fizikë e këto. Në këto landë shkencore, matematikë, fizikë, kimi, biologji e kemi nuanë vendin e parë në Jugosllavi, klasa jonë që ka qenë. Edhe të gjithë prej asaj klase, tash mos të them vetëm koncentrimi në një klasë, por edhe të tjerët kanë qenë të mirë të drejtimit shoqëror, e asnja prej tyre nuk osht' pa fakultet, të gjithë i kanë kry ose mjekësinë ose fakultetin teknik, prej tyre. Eh, nja katër me keqardhje kanë vdek, nja dy në luftë kanë vdek, dy kështu, kështu që të gjithë të tjerët jemi, por për çdo vjet e manifestojmë gjeneratën e parë të gjimnazit të Deçanit.

Erëmirë Krasniqi: Qysh u orientut ju për fakultet?

Selman Boçolli: Po, me ju thanë të drejtën atëherë fillunë pak me u kthy koha në të mirë të shqiptarëve, në atë sistemin komunist, edhe ndëgjova që po jepshin bursa ma tepër për Fakultetet teknike. Që unë jam shku në Zagreb m'u regjistru, por me vonesë, nuk e kom ditë afatin edhe jom kthy pa regjistru, megjithëse pata rastin na ndihmun e kështu e çdo gja, i falënderoj tash për atëherë, por nuk kishim mjete. Tash atje ishte standardi pak ma i naltë edhe me një shok jemi kthy prej atjehit, dy javë kemi ndejtë, kemi ardhë në Prishtinë.

Në Prishtinë, afatin e dytë ish kanë hap konkursi për ndërtimtari edhe kemi hy në provim, klasifikues u quajke edhe jemi regjistru në ndërtimtari. Pa dashje ndoshta edhe pa, si thonë, përcaktim definitiv edhe kemi mbetë aty. Edhe kemi pasë sukses unë edhe ai shoku, osht' prej Deçanit. Po mendoj, e kemi kry në afatin e caktum, se në ndërtimtari osht' pak ma vështirë edhe çdo Fakultet teknik me kry pa ndonjë vit me hup ose me mbet pak ma mas.

Erëmirë Krasniqi: Për cilat vite po flasim, kur e keni kry fakultetin?

Selman Boçolli: Urdhno?

Erëmirë Krasniqi: Për cilat vite po flasim, kur e keni kry fakultetin?

Selman Boçolli: Këtu po folim për vitet 1971 deri 1976, pesë vjet.

Erëmirë Krasniqi: A mundesh ndoshta naj detajl për... a mundeni me na tregu? Çfarë kohnash ishin?

Selman Boçolli: Paj në fakt...

Erëmirë Krasniqi: Me na i përmend do që ishin ma të favorshme për shqiptar, a mundesh me na i detajizu pak?

Selman Boçolli: Ajo periudhë kohore kemi pasë fatin që osht' aprovu edhe kushtetuta 1974-tës edhe dy vjet përpara... kanë ndodhë demonstratat '68-tës edhe ato, edhe dy vjet para '74-tës ka qenë një liberalizim shumë i madh për kosovarët, po mendoj për shqiptarët në Kosovë. Osht' hapë një diapazon i lirisë, një si i thojnë, edhe me knu, edhe lirshëm me vendos, edhe lirshëm me hecë, edhe lirshëm pa u... pa e ditë se çka osht' dhuna, edhe pa e ditë se çka...

Kjo më kujtohet, disa herë kemi luftë edhe kemi knu kangë patriotike të Shqipërisë, bashkarisht prej konvikteve deri te menza e studenteve, menzen e kemi pasë te Fakulteti juridik mirëpo askush nuk na ka thirr diçka, as nuk na kanë bo pyetje, as si kemi ra dikujt në sy asisoji.

Kështu që duhet me falënderu edhe atë periudhë kohore, t'u ju falënderu ndoshta edhe udhëheqësve të atëherëshëm që e kanë ditë me e kriju edhe osht' aprovu kushtetuta në 1974-tën deri '80-tën, '81-tën ka qenë shumë atmosfera politike, shumë e mirë për kosovarët. Qajo periudhë kohore numërohet që përparimi ma i madh i Kosovës, që osht' bo në qat' periudhë kohore. Jonë hi në puna, jonë çelë puntë edhe për me shku në botën e jashtme, janë çelë fakultete, dyert, po mendoj. hapja e univerzitetit në Prishtinë, jonë regjitrin në fakultete kush ka dashtë, kështu që për të gjithë ka qenë e mirëseardhun në atë periudhë.

Erëmirë Krasniqi: A keni qenë në ushtri ju?

Selman Boçolli: Po, para se me diplomu më kanë marrë ushtar. S'kom pasë vërtetim ma tash, se unë i kam kry semestrat kështu. Kom shku ushtar, në Beograd e kom kry ushtrinë. Nji vit e kom kry. Kur jom ardhë, menjëherë për tri javë e kom nis punën, për gjashtë muj e kom kry temën e diplomës edhe kom diplomu.

Por, fatkeqësisht tash po kalojmë në këtë periudhën ma kritike, unë kom qenë ushtar kur ka ndodh kjo, si i thojnë, një moment i vshtirë për ne, të dy familjet, vrasje e dyfishtë në të dy anët, familja jonë me kushëritë. Kështu që, për të njëjtën ditë osht' vra një djalë i tyne prej vllaut tim, poashtu ata kanë ba hakmarrje në bjeshkë kanë shku edhe e kanë vra djalin e qatij vllavit i cili e ka vra vllavin e tyne.

Erëmirë Krasniqi: E qysh ka ardhë deri te vrasja, a kishi mujt me na spjegu pak ma në detaje?

Selman Boçolli: Eh po, deri te zamka ka ardhë për ni pasuri të paluajtshme. Ka qenë aty, ma ka herë e ka zanafillën, mirëpo gjykatat nuk e kanë zgjidhë ate, por në atë kohë fshati e ka, pleqtë e fshatit, unë kom qenë fëmi, pleqtë e fshatit e kanë ndërmjetësu edhe e kanë nda përgjysmë ate. "Jo, osht' e jona. Jo, osht' e jona toka", si thojshin, toka e zotnisë të Pejës, Belegu. Atëherë, ai ia ka jep mixhës tonë, baba ka qenë në Gjermani në atë kohë ma ka herë edhe kanë ra e kanë nda me kusht që me i kry njo dy-tri punë të kqija që i kanë bo ata në arsyetim të asajna. I kanë pre do trupa të arrës e mollës e shka

po di unë, mirëpo ato s'i kanë kry edhe në fund ata e kanë nuanë edhe ni rrugë, që unë s'kam qenë aty por edhe ni rrugë si i thojnë me shku deri te... ni rrugë interne ka qenë e tri familjeve tyne, jo unë edhe njo tjetër për me ju jep bagëtisë ujë, interne ka qenë edhe me i la petkat, po mendoj gjinia femnore, në qat' kohë që i kanë pasë një rrjedhje uji ka qenë e mirë aty.

Ata e kanë nalë atë rrjedhën e ujit kur janë nda ata në mes veti, qai vllavi jem edhe mixha kanë qenë gjithmonë ndasi tyne që i kanë thirrë me ju ndihmu, kur kanë dashtë me nda atë rrugën nuk i kanë ftu, si motiv po du me tregu atë, edhe këta kanë kundërshtu se rruga nuk ndahet osht' në kadastër edhe krejt.

Kështu që, me ato gjanat pak të asaj kohe kanë shku te ni hoxhë me pyet në Pejë, ai ua ka nda që rruga ndahet edhe në njëzet vena e jo ndahet fizikisht, po nuk e ka funksionin e vet, kështu që tash këta në atë moment jonë prish raportet e kanë lyp edhe tokën, këta të mitë e kanë lyp te hoxha, "Ani, na ja kemi falë", mixha ua ka falë atë gjysmë të parcellës që ka qenë, " Unë, a muj me marrë?" Ka thanë, "Po, lirisht shko kryja ato, merre edhe ti tokën e juj, rrugën leje se e ndamë", edhe u kry ai muhabet.

Kur kanë ardhë ktu tash, ka pas probleme, probleme që këta tontë, "Se lajmë rrugën m'u nda", ata të atyne, "Nuk e jepim kurrë bahçen se osht' kry ajo". Nifar bahçe pesë ari me gjashtëdhjetë e ndame përgjysmë ka qenë. Kështu që, kanë thirrë pala e tyne policinë, policia ka ardhë edhe në vend të ngjarjes kanë thanë, tash po vi deri të momenti ma kritik, ju kanë thanë, "Mos punoni kurrënjana palë derisa të zgjidhet me gjyq". Mirëpo, jonë shku nja dy javë, unë në Beograd kam qenë, i përcolla vllaznit si kanë shku se kanë ndejt hazër për çdo gja, taksiratit të gjithë, tretë i kom pasë në Gjermani, kanë ardhë kah unë në Beograd, janë shku në Gjermani edhe kinse osht' zgjidh ai problem me lanë me gjyq.

Mirëpo, nuk kanë prit ata shoktë edhe kanë hi me traktor me livru, qai vllau jem i madhi, i ndjeri tash osht', i ka tregu ni fmi a dishka qeshtu, "Po e livrojnë me traktor", se ajo ka qenë bahçe edhe osht' ardhë trup fushave te ata aty. Aty kanë qenë përmbi 15, 16 të përgatitun ata. E shohin që ky nuk osht' në rregull, osht' idhnushëm, "A keni farë letre, a farë vendimi?" I thojnë, "Jo valla s'kemi veç na do të punojmë, masanej merremi vesh në qoftë se gjyqi ua jep, a dishka". "Jo," thotë, "edhe unë muj me punu, po hi në taksirat, se masi më kanë thanë ashtu kemi me lanë për mos me punu". Njoni prej tyne thotë, "Babush," i kanë thanë vllaut të madh edhe e kanë dashtë shumë edhe ata, edhe i ka thonë, "po i hekim pra, p'e largojmë krejt veç aman mos të bahet keq". Ka nisë mu largu, s'ka shku as 15 minuta, e kanë thirrë, "Hajde, sot dita e gjakut", çka po di unë. Unë skom qenë aty, po ashtu siç tregojnë edhe rrethi aty. Ky ka dalë e ka vra atë që osht' në traktor aty. Po, tash ata kanë ik, në tjetrën anë kanë organizu pesë vetë prej atyne edhe kanë shku djalin e qetij vllaut në bjeshkë e kanë vra, e kanë gjet si hakmarrje para bagëtive. Më falni pak...

Erëmirë Krasniqi: Kurgjo, pushoni pak...

Selman Boçolli: Ai djali osht' ardhë prej ushtrie, unë kom shku ushtar. Nuk jem pa dy vjet domethënë në mes veti. E, sa e ka pasë kry ushtrinë në moshën 19 vjeçare, 18-tën ka shku, atëherë i kanë pasë marrë prej shkollave të mesme edhe para bagëtisë e kanë vra edhe e kanë marrë... hakmarrje osht' ba.

Tash të gjitha, ai mjedis jo aty, por të dy familjet fizikisht kah aspekti i fuqisë të njerëzve, të meshkujve

kështu edhe kah aspekti ekonomik kanë qenë të fortë, edhe familja e tyne edhe familja e jona. Kështu që kanë prit, si thojnë, mentaliteti i gjithë asaj ane kanë prit që po bohem krejt po shkrihem në mes veti. Edhe më kujtohet momenti që unë erdha prej ushtrie e ishte veç mixha, vllau i madh në burg edhe thanë, “Ju ka vdek”, se atë ditë nuk ka vdek djali tyne që osht’ gjujt më pushkë, por mas dhetë dite. Erdh lajmi që ju ka vdek djali edhe atyne, por po kërkujnë me ja çu do dajë, njerëz të tyne, do të vjetër shumë me respekt, “A keni mundësi me leju me jep liri derisa të varrosim djalin? Atëherë, shihmi edhe një herë e ishalla bohet mirë e këto.” E kom mbledh mixhën aty edhe me një djalë të mixhës pak ma të vjetër atje, jemi dalë e kemi bo dert e kemi thanë, “Lirisht, edhe në qoftë se pranojnë ata do të vijmë edhe na në vorrim aty.”

Erëmirë Krasniqi: Ju keni jap besë?

Selman Boçolli: Po, ni besë edhe ndërmjetësim të dy anët kështu. E prej atyhit tanshi na e kemi, vet me iniciativë timen para se me shku, hala isha në pushim prej ushtrisë, nja dy ditë para se me shku kanë ardhë një parti tjetër edhe ju kemi thanë, vet kom qenë iniciator, “Na hakmarrje nuk do të bojmë, qysh kanë bo ata, mirëpo nuk pajtohem derisa të zgjidhet problemi i kontestit. Në qoftë së nuk do të zgjidhet problemi i kontestit, na nuk jemi...” Kështu që ka mbet, ka ngel ajo, kur jom shku e kom kry ushtrinë ka mbet të dy palët me punu, por mos me ba hakmarrje edhe kemi qenë të kujdesshëm na edhe ata të kujdesshëm se kta shpinë e kanë pasë qetu {tregon distancën me duar}, na i kemi pasë nja një qind metra qaty afër njena-tjetrës.

I kishim të përzim, po mendoj me dasma, me miq të përbashkët, me të gjitha ato që ma vështirë që ekzistojke nuk ka pasë kund në dynje. Por, shpesh ka ndodh që kemi fol na në mes veti në dasma dikun kështu, “Si jeni, ku jeni?” Por në atmosferën e publikut por hidhërimin e kemi pas prapë njoni me tjetrin kesi soji. Fatkeqësia ka ndodh me 4 qershor, 1976, në fshatin Raushiq po bash afër shpijave.

Erëmirë Krasniqi: Çka ndodhi, çka ka ndodh në ndërkohë mandej, nuk osht’ zgjidh kurrë ky kontest pronësor?

Selman Boçolli: Kontesti ka shku në gjyq, por asnjëherë nuk osht’ zgjidh. E tash edhe ma tepër ose nuk, kujdesi i gjykatës që mos me i jep të drejtë njëres palë ose palës tjetër kështu që nuk osht’ zgjidh kontesti asnjëherë. Mirëpo, nuk kishe as perspektivë pa e zgjidh atë çështje, nyje edhe për pajtim edhe për çdo gja. Kanë qenë njerëz plotë, miqësinë e kishim të përzime, i kishim dajtë, i kishim ato e krejt [të ndërlidhuna]. Se baba jem ka lind në troallin e përbashkët, s’kemi qenë larg ashtu, faqja e katërt ka qenë atëherë kur kemi thanë, tash brezi osht’ pak ma i... brezi i pestë atëherë ka qenë brezi i katërt.

Erëmirë Krasniqi: Domethanë, ju ndihmojke me mbetë familjet e acarume në mes veti, fakti që gjyqi nuk e definojke?

Selman Boçolli: Nuk e definojke për mos m’i jep qëllim, mendoj unë gjithqysh që mendimi... edhe nuk e kom pa si zgjidhje me gjyq me qëllim që mos me ngarku njonën palë, se në qoftë se e jep ajo parcell ka qenë e pandame historikisht e tash në qoftë se ja jep parcellën tonë, ata nuk e kërkujshin, e kërkujshin vetëm qat gjysmën që kinse e ka nda fshati atëherë, por do të rëndohej pala tjetër në qoftë se merret toka ose dishka. Domethanë, acarohet edhe ma keq.

Kështu që, në qat' mënyrë nuk e kemi punu na, as s'e kanë punu ata. Traktori ka mbet aty deri në vitin e fundit. Në vitin e fundit para pajtimit e kanë tërheq ata vetë edhe kem pasë kujdes...

Erëmirë Krasniqi: Sa u dënu vllau juj?

Selman Boçolli: Po, u dënu. Vllau jem osht' dënu me dymbëdhjetë vjet burg, i ka majtë dhjetë. Ai i atyne që e ka vra djalin në bjeshkë, që e ka pranë, osht' pesëmbëdhjetë, njizet e kanë zbrit në pesëmbëdhjetë herën e dytë, edhe njo i tyne në tetë vjet, djali i mixhës tyne. Po kanë shku prej ktuhit edhe tre miq të tyne që i dimë, po s'osht përmend ato, atëherë ato kanë qenë veç argatë të tyne edhe nuk i kanë marrë përsipër.

Kështu që, tash të tretë janë liru, shnosh e mirë, kanë jetu, kanë punu edhe vllavi jem dhe të tyne edhe bashkërisht edhe mas pajtimit e krejt, por janë të ndjerë, të tretë kanë vdek, një nga një me radhë.

Erëmirë Krasniqi: A po na tregon momentin e pajtimit qysh ka qenë edhe qysh ju kanë qasë familjes të juj?

Selman Boçolli: Unë kom qenë në Prishtinë, momentin e pajtimit sikur me konë shkru prej si thojnë, prej Zotit a dishka, jo vetëm për ne, por për krejt Kosovën. E kom ndi që po shushuritët nëpër Prishtinë edhe kështu me profesorë e kështu edhe unë për çdo javë kom shku për shkak të kujdesit, për çdo javë kom shku të premtën e kom ardhë të hanën në punë. Këtu në Prishtinë kom qenë në punë vazhdimisht në mënyrë që me pasë kujdes edhe mos me leju me bo ni fatkeqësi tjetër ose noj shamje ose ni diçka se aty s'ka pasë veç pak fitili.

Por, atë... nuk e harroj kurrë kur kanë ardhë tre veta atë natë, të premtën, ata janë prej Strellcit, osht' Ymer Alimusaj, osht' Niman Alimusaj, Nimani ka qenë në kryesi të LDK-së këtu edhe Haki Alimusaj. Të tretë prej Strellcit, se fshati Strellc nuk osht' larg prej atyhit. Të tretë të shkollum, po mendoj, kanë qenë. Edhe po, pa prit pa kujtu kah ora dhjetë e natës ashtu, kemi qenë veç unë edhe vllau i madh, vllau i dytë edhe unë. Vllaznitë tjerë kanë qenë në Gjermani e dikush andej e këndeje.

Edhe kemi ndejtë deri në ora një. Unë e morra primatin më të thanë të drejtën që në qoftë se mbetën gabime, le të më mbesin mu, mos me lanë m'u acarë ata ma tepër atje. Unë ma i ri edhe në thafshin diçka, në shajshin s'ka gajle. Mirëpo, u çel ni si thojnë, ni bisedë shumë ka qenë konstruktive me ta edhe fund e mbarim edhe kurrë s'kam qitë gja të keqe te ta se jonë rrit bashkarisht. Kanë qenë, si thojnë, gjenerata në mes veti vllaznit e mi gati të gjithë më vllaznitë e tyne, gjenerata që keq me thanë, por jo keq me thanë, por ashtu ka qenë që kanë pi edhe ni gji të nanës të dytë.

Mirëpo, këtu ma së shumti ka ndiku rrethi i miqësisë, familjarë, mentaliteti pak ma tepër, "Jo, këta kanë me fitu, o këta s'kanë me fitu", që jonë acarë e ardhë deri qaty, se për atë pasuri s'janë kanë ngushtë as ata. Edhe me këtë kom fillu, kom vazhdu bisedën me ta. Por, në fund kur thanë ata po hekin dorë, me hek dorë ata prej pasunisë së paluajtshme, "S'po him na e kujna osht' e qysh s'osht, çka thuni ju?" Thashë, "Ajo bisedë osht' tjetër, unë nuk muj me fol se jom ma i vogli prej vllaznive, ma i riu". U dashke me ja lanë nderin edhe vendosjen vllaut të madh edhe dajtë aty, thashë, "Për ata, për vendosje i kom ata dy. Unë nuk muj me vendos vetëm". Aty më ka ndihmu vllau i madh që i kishte shku edhe djali. "Jo," tha, "njëqind gjaqe me u bo, në fund duhet m'u marrë vesh apert". Thotë, "Në

qoftë se kanë ardhë deri të ajo punë që tërhiqen ata, se kontesti pa u zgjedh na nuk mundem me bisedu. Na nestra dalim edhe jua falim hakmarrjen, të njëjtën kohe edhe atyne”.

Kështu që ka mbaru deri në ora një të natës, prej neve jonë shku te ata, se i kemi përcjell deri te oborri, edhe na thanë që, “Kemi me shku edhe te ta njëherë”. Sa kanë nejt atje nuk e di se nuk shihen prej atyhit, po s’osht shumë me ransi ajo, por të nesrit në mëngjes e kemi pasë lajmërimin që, “A po doni ju me ardhë këtu te na, a ata me ardhë te na këtu për mu bashku me qëllim të rregullimit të faljes?” Edhe ato gjithmonë, edhe ata edhe na në emën të kombit si kanë nisë nisma e pajtimeve ka qenë parimi ma i mirë, në emën të kombit për mos me metë jo për këtë, jo për këtë, por në emën të kombit.

Pjesa e Dytë

Selman Boçolli: Unë kom qenë iniciator, po shkojmë te ta. E kem bo, vllau “Po”, shumë i fortë, ka prirë edhe jemi shku te ta atje. Kur jemi shku aty kishin pasë ardhë edhe mirë bamë, se se aty ndërkohë derisa shkumë na e gjetëm axhën që u konë bile Haxhi i vjetër, qai që ua ka falë tokën, ka qenë gjallë hala, derisa e gjetëm ata me shku bashkërisht edhe me të. Aty paskan ardhë, mbush oda plotë më të rijtë, nismëtarë e pajtimeve të gjaqeve.

Në krye ka qenë Anton Çetta, Ramiz Kelmendi, Bekë Lajçi, Flamur Gashi që tash osht’ në Shqipëri. Ka qenë Havë Shala, ka qenë Nurije Zeka e Raushiqit, fshatit Raushiq se ju jeni ma të reja edhe shumë të tjerë të cilët ndoshta për së liri më qenë kështu të gjithë i njof edhe i kujtoj për së miri që aty.

Kanë fillu bisedat. Ni fjalë më duket që s’e harroj kurrë Anton Çetta e pyeti Haxhinë, mixhën tonë, tha, “Sa vjet i ke bo?” Tha, “Tetëdhjetë e tri.” Tha, “Ishalla edhe unë i boj qaq”. Atëherë u bo nifarë gazmendi aty, a din. Kështu që, jonë çu ka jep, “Kush e ka menën,” tha, “m’u pajtu çonu qetash burra”, edhe jonë çu në kamë, jonë marrë në ngrykë aty të gjithë edhe unë me ta krejt edhe komplet. Na kanë kthi drekë, por osht’ një moment shumë ma i vshtirë tash, jo ma i vështirë po osht’ konë interesant, menjherë si jemi marrë ngrykë e jemi ul me pi ka ni kafe, kanë ba fmija tyne në vrap yyyyy {onomatope} se kati i dytë e asi kanë vrapu, në vrap kanë shku në bahçe tonë e i kanë thirrë tontë edhe kanë lujt top tanë ditën e gjatë.

Ajo ka qenë interesant, thojsha, “Ku-ku, ça kokëm konë, si s’na ka ra në mend edhe fmija”. Ka ndodh që fmija tonë me fminë e tyne në shkollë fillore kanë qenë ni klasë. Kur vrapojshin me lujt njonën anë ose kështu, tha, “U nalshin trrak {onomatope} edhe mos me ardhë deri te...” a din asi momente, pak a shumë të vështira kanë qenë. Ma e vështira ka qenë me majtë na, po mendoj asisoji deri te pajtimi, edhe na edhe ata, mos me ardh deri te ni zamkë ma e vështirë apo tragjedi ma e madhe.

Prej atyhit na kanë marrë katër vetve, dy prej palës tyne, edhe vllaun edhe mu, edhe kemi shku për Lumbardh. Thanë ta shfrytëzojmë, tash e kemi motivin që gjaku i parë, gjaqet e para që janë falë në trevën e Kosovës janë të fshatit Raushiq prej neve edhe me pasë nifarë lloj autoriteti ma të lartë edhe motiv ma të madh kur të shkojmë atje, se nuk kanë besu që pajtohem na, kërkush as në rreth. Kemi shku në Lumbardh.

Erëmirë Krasniqi: Ka qenë si ceremoni, tubim, a qysh?

Selman Boçolli: Vrasje ka pasë edhe aty...

Erëmirë Krasniqi: P'e di, po momenti i pajtimit a ka qenë ashtu i organizum si ceremoni?

Selman Boçolli: Me të thanë të drejtën ata, organizimet për aty kanë qenë, po mendoj e kanë organizu, kanë pritë krejt po na tash qysh kem prej atyhit me shku në Lumbardhë. Ata e paskan pas të përgatitne tre veta përpara që do me shku edhe në Lumbardhë me mujt mi pajtu edhe atje. Kemi shku, kemi nejt nja dy orë a tri orë. Fillum pak me disa të ri kështu pak me gjujt fjalë që s'po na... a di Boçollt kush janë konë, dy gjaqe të randa i kanë falë e ju kështu.

Mirëpo nuk kanë dashtë atje edhe e shukatëm me qaq. Edhe tham, "Kur të na bani, kur të përgatiteni ju mirë edhe na nuk ndahem, nashta vimë e flejmë te ju ditën e natën, pa u pajtu se lajmë." Por sot e ksaj dite nuk jonë pajtu ata, kështu që...Mandej unë për veti të shtuneve dhe të dilleve më kanë marrë vetëm mu tash, kom shku në shumë pajtime të gjaqeve, kom ndiku kah ana në mënyrë indirekte me njerëz, bile ni...

Erëmirë Krasniqi: A keni naj rast konkret?

Selman Boçolli: Po, e kam ni rast. Familja e Balaj të Isniquit, e kom pas shok vllaun e tinaj, Tafë Balaj quhet, shok të shkollës së mesme. Edhe paskan qenë Mark Krasniqi me tre-katër vetë, tri herë a katër, dikur pak janë nervozu e u ka mshel derën baba i tyne se ja kanë vra vllaun qati Tafës. Domethanë, ja kanë vra vllaun si ka ardh prej Rijekës për pushim si u kanë atje në studime edhe prej bahçes vet, ja kanë vra në oborr tina, para babe, para nane, pa ditë për çka osht' vra hiç.

E tash e kom marr përsipër me ta me bisedu. Kur osht' ardhë puna e krejt, ja kom pasë ba projektin e shpisë pa të holla ja kom bo se për shkak se kështu... edhe ai baba i tyne tanshi i kam pëlqye në muhabet, kom nejt me ta, mu ka ba ma shumë shok baba i tij se kushedi se çka. Po vjen djali i tij tha, "Veç ti në mujsh me bind babën," tha, "se nuk e ka ndërmend me pajtu, me fal gjakun".

Kom shku, kom bisedu me të, ai tha, "Nuk po muj më të thanë ty kurgja hiç," tha, "veç nuk muj m'u pajtu," tha, "kurrqysh." Bre andej e bre këndej e kom bind, edhe te Verrat e Llukës ka dalë ky Tafa edhe e ka falë vllaun.

Erëmirë Krasniqi: A ka qenë emocionuese?

Selman Boçolli: E tash këtu fjalët kanë qenë shumë interesant. Ai, Tafa shoku jem tha, "Po m'thotë baba kur po lëshohet ai vrasësi prej lufte, prej burgut, si p'e lëshojnë në pushim, del menjherë në Deçan në publik kështu, edhe kur të jom unë ose baba ose dikush, vllau tjetër, ju del përballë për me pa". Jom kthy, thashë, "Tafë, ti je intelektual, me vra e vret vehtë. Me vra atë mos kujto që nder osht' dishka. Vllaun nuk e ngjallë kurrqysh. E baba, osht' vështirë, mas vështiri për babën, se unë e ti duhet m'i kuptu. A e kam pasë të lehtë unë a?" Thashë, "Por, a ma lehtë osht' me të dalë pa u pajtu apo osht' ma randë për ty, tash cilën ta merrsh, apo masi je pajtu, se të thojnë gjithkush, 'Jo, janë pajtu ata, le të del ku të donë'". Tha, "Vallain," tha, "qekjo fjalë, valla më ke qitë..." thashë, "Po," thashë, "se të del

përballë ai atje, e je i papajtum, dikush të thotë, ‘Qysh s’po guxon me vra, a diçka?’ Të nxitë.” thashë, “Por, kur e ke pajtu, je pajtu me të e ke kry, s’ja ke falë atij gjakun, ja ke falë popullit. Edhe populli e din kush je edhe krejt e çdo gja, ajo osht’ ndera ma e madhe.” Tha, “Qetash më ke ngushtu,” tha, “unë te Verrat e Llukës kysmet kam me dalë”. Edhe ka dalë e ja ka falë.

Ishin rastet shumë të prekshme, secila specifike të veten. E nuk e kom ditë edhe s’kam mendu kurrë, unë kom mendu që vetëm na jemi qashtu edhe disa. Mirëpo, specifikat tjera jonë kanë edhe shumë, edhe shumë ma të randa, djalë hasreti, djalë.... Çdokush ka pasë kush e di se çfarë asi tmerreve të mdhaja edhe puna që osht’ ba, mendoj, që ni e keqe prej popullit tonë, ni e zezë që kishte mbjellë, mbetë ose mbijetu tradicionalisht, u bo traditë ajo se nuk ka qenë tradita jonë, ishte konë, ja kishte pasë nuanë frymën këtij popullit.

Kështu që mas asajna, unë e kom ni, më ka ardhë rasti e kom ni shok këtu, vajza e tij ka shku e ka kry magistraturën në Amerikë, ni qytet Ohajo, a s’po di ku atje edhe po më tregon që ja ka jap profesori temën kur e ka kry magistraturën, ja ka jep temën, “Hajt ni temë prej Kosovë”. Ajo e ka zgjedh, Pajtimin e Gjaqeve, edhe janë çudit krej salla kur jonë kanë aty, thotë, “Temë ma të mirë kurrë nuk kam ndëgju se nuk ndodh organizimi publik m’u ba ashtu me hek pajtimet e gjaqeve atje”.

Kështu që, fatmirësisht t’u ju faliminderu edhe intelektualëve e profesorëve edhe rinisë, se nisma osht’ bo prej fshatit Prapaqan të Deçanit, me 2 Shkurt 1990, që tash e bamë manifestimin kur kesh të tregova atë ditë {i drejtohet intervistuesës}, kesh edhe unë në fshatin Lumbardh, komuna e Deçanit.

Erëmirë Krasniqi: A keni qenë në Verrat e Llukës?

Selman Boçolli: Kom qenë te Verrat e Llukës herën e parë. Kom qenë, u bo manifestimi para dy vjete prapë.

Erëmirë Krasniqi: Po, me 1 maj 1990?

Selman Boçolli: Po, aty kom qenë. Aty ka qenë, nuk e di ma krenari ma e madhe nuk ka pasë, tanë atë publik me pa aty. Unë i kam pa prej gjitha viseve të Kosovës si kanë mrrri, ka pasë edhe prej Maqedonie, edhe prej Malit të Zi, pak ma pak prej Shqipërie. Por ka qenë pranvera, nuk e di qysh e kanë pasë sikur m’u kanë organizu krejt dyert e oborreve të atyne fshatrave që kanë qenë të hapne. Krejt dyert e fushave, bahçeve, bashkësive e kështu, kanë qenë të hapne. Kështu që, nuk ka mbet kush e as nuk ka pasë kurrfarë pengese njoni me tjetrin, por të gjithë janë hi nëpër bahçe, nëpër oborre, nëpër kështu.... Edhe krenaria më e madhe kur u përmbyll ajo, jo ceremonia po ajo, po mendoj akti i faljeve që u bo me të gjitha pozitive edhe kanë dalë kanë falë në atë binën.

Aty më kujtohet ni insert, Zekeria Cana, tri metra a katër prej tinaj, tash po del sikur ni shok i imi i shkollës, i gjimnazit, ka qenë sekretar i Sekretariatit për Punë të Brendshme në atë kohë, Bedrush Shala. Tana u frikofshin që ka me pasë aksidente diçka me policinë e knena. Se ka qenë...

Erëmirë Krasniqi: Keni qenë të rrethun?

Selman Boçolli: Po, të rrethum. Mirëpo, unë kom thanë gjithmonë në qoftë se osht’ qai shoki sekretar

qaty, s'ka jap dorëheqje hala, nuk ka me pasë kurgja kah aspekti i ktyne, mos u frigoni kurrkush hiç. Edhe frika nuk e zgjedh problemin, a din. Kështu që, kanë shku me nifarë lloj, pa drojë të gjithë kanë shku, edhe m'u mbyt kanë shku të gjithë asisoji.

Por, kur ke fjala t'u dalë prej atyhit, t'u u zbraz, kanë qenë nja dy ura, ni kanal aty bash të Verrat e Llukës edhe ka piskat dikush prej turme, s'di çka për policët, "Largonu prej ktuhit", ata kanë ba "Rrrrp" {onomatope} edhe kanë dal në të dy anët m'i nxjerr ata që po piskasin. E ka desh setrën Zekeria Cana, profesori i ndjerë, edhe e ka gjujt në popull, "Shukatuni, kurrkush mos folni hiç sen në dynje!" U dalë ka fol me ata, u thotë, "Unë e marrë përsipër, që kanë qenë të ri kushedi çka, me emocione..." edhe e shukati atë pa kurrfarë problemi hiç, edhe kemi shku të gjithë kah shpija.

Erëmirë Krasniqi: A dulët ju edhe fizikisht me folë edhe një herë aty përpara, a jo?

Selman Boçolli: Unë a? Jo, hera e parë, hera e parë s'kam dalë kurrë, s'kam dashtë me dal publikisht se nuk osht' për lavdatë, nuk osht' për asi... por me kry punën, me mujt njeri me kry punën. Edhe tash me të thanë të drejtën ishte shumë me randësi kur patëm qetash manifestimin me 2 të këtij muaji, në fshatin Lumbardh atje, ishte krenari me marrë pjesë edhe erdhën prej të gjitha trevave, erdhën edhe prej Shqipërie, Don Lush Gjergji, kenë rektori i universitetit, e ishin të gjithë ata që ishin gjallë, po ata të ndjerët kanë vdek tash. Na shkojke menja, bile, thojsha qe gjysa me pasë qenë edhe ata tash, edhe në liri me festu këtë, s'ka qenë gja ma mirë. Por, ishte vlerat me i, po du me ardhë deri te kjo pika si vlerat osht' mirë me i mirëmbajtë, me i avancu prapë se ai osht' ni virtyt i popullit tonë, ka qenë.

Erëmirë Krasniqi: Çfarë jete ka pasë mandej familja juj në të '90-tat, por edhe familja e gjanë?

Selman Boçolli: Familjen tonë menjëherë mas pajtimeve, kanë nshu [vërshu], nuk kam mujt me marrë me mend, kanë nshu prej krejt Kosove me ardhë me pa, na nuk kishim vdekje. Mu ka dashtë tri javë me marrë pushim këtu që me qenë prezent, m'u sjell mirë edhe ata që vijnë edhe thojshim, ma së pari vijshin të na, e masanej [te ata], se u kanë djalë i dhimbshëm se i pa ndëgju as pa kurrëgjia osht' vra në bjeshkë atje para gjave. Po edhe i tyne ka qenë i mirë, po taksirati e thojshin, "A ju jet hatri juve, të shkojmë edhe te ta pak?" Thashë, "Jo s'na jet hiç, unë vi me ju." Herë vllau i madh, herë unë, herë ai vllau i dytë që ka qenë aty, kemi shku me ta së bashku atje.

Ni rast i kemi gjetë bile, jemi shku, i kemi gjetë kah dymdhetë ora, qashtu dymdhetë e dhjetë i kemi gjetë në gjumë. "Aihhh" thanë, ishin përmbi 25 burra si dulën prej neve, nejtën pak ma shumë se pinë kafe. Thanë, "Na nuk mund të vijmë ma, se jemi prej së lergti," "Jo," thashë, "t'i çoj unë." Jom hi edhe kom trokit shumë kështu, me guxim si i thonë ashtu, kom hi kah *prallazi* tjetërkah e kom çelë derën, e kom thirrë, e kanë dalë.

Aty e kanë pasë ni frikë, e kom pa që osht' fakt se edhe unë edhe gjithkush, "Shka u ba?" A din, masi kanë ra në gjumë edhe i kemi çu edhe kurrë, thojnë, "Ma mirë. Nuk ta harrojmë atë faleminderim që e ke ba se me na i kthy ata burra, e na me kanë në gjumë na jetë ni shenj e keqe për Boçolltë". Kështu që, kësisoji kanë dalë, nja gjashtë muj nuk ka pra tu ardhë tu pa turmat, u dashke me prit në rrugë s'di sa tu ardhë me pa edhe me ba përhaier pajtimin e ktyne gjaqeve.

E atë pajtim osht' dashtë me qenë edhe i përgatitun edhe me majtë, se lehtë osht' momenti a dishka,

por me majtë me fëmi, me burra, me ndërmjetësime të ndryshme, me miq, ka tulifarë fjale e çdo gja. Unë kom qenë ai, si i thojnë, unë isha vllau ma i vogël, por në mënyrën ma të mirë e ma të urtë e ma të asine me ju thanë të mive, “Nuk ka me hi në biznes me ta, jo që i kem si armiq, se tash u hek ajo perde, por aty pa u ardhë deri te fjalosja a diçkafës kur të hysh në biznese të kqija, të mira ose të kqija, atëherë na i mshojmë shkelem edhe qasaj që e kemi ba”. Me shku të pakufizum në dekë, në dasëm edhe në çdo gja si thojnë, në format zyrtare çka janë, por jo edhe për çfarëdo pune po shkoj po hyj në oborr, a osht’ kush a s’osht’ kush a? Se huazimet që i marrin, e ato.

Kështu që, osht’ dashtë me qenë të përgatitun edhe në afatgjatë për mos me pasë fërkime, asni lloj fërkimi kurrkund edhe unë mendoj që shembull osht’ prej të gjitha tjerave trevave, që edhe mahiten edhe kështu janë në të gjitha anët, mirëpo kurrë ni fjalë të randë, as na prej atyne, as ata prej neve nuk e kanë pasë. Kështu që, ka nuanë ni vend shumë të mirë pajtimi edhe osht’ ni shembull i mirë, jo vetëm sa për formalitet ose kështu, po osht’ me të vërtetë real ka qenë, edhe kështu.

Erëmirë Krasniqi: Qysh kanë qenë të ‘90-tat mandej?

Selman Boçolli: Urdhno?

Erëmirë Krasniqi: Qysh kanë qenë vitet e ‘90-ta mandej për juve mas pajtimeve, po mendoj jetnat e juve personale?

Selman Boçolli: Po, mas pajtimeve, ata s’shkun as gjashtë a shtatë muj u ndanë në mes veti. Ju kom ba projektet, nja tre vetëve ju ra me shpija. Ju kom ba projektet, ja kom përcjell kur shkojsha prej ktuhit e kështu, janë shumë të knaqun. E, në formë si thojnë vllaznore nuk kem pasë [rast], po jo edhe qaq shumë me u përzi. Mandej mas ni viti e gjysmë edhe na u ndamë. Por, edhe pse jemi nda prapë kanë shku të gjitha gjanat ashtu në nivelin që duhet mas miri.

Erëmirë Krasniqi: A ju qitën prej punës ‘90-tave?

Selman Boçolli: Në vitin ‘93-tën më kanë qitë prej pune, po sikur krejt kolektivin. Unë kom punu në ndërmarrje publike banesore. Aty pak janë vonu këta me na qit ne prej pune sikur të tjetër. Arsyeja qëndron se ka qenë ni drejtor malazez, mos të tham kështu, po ka qenë ma i përmbajtun edhe ka thanë haptaz që, “Në qoftë se zgjidhna edhe ni mandat asnjë prej punës nuk e qes!” Për atë punë edhe e kanë hekë atë për qatë janë vonu pak edhe e kanë hekë atë edhe na kanë... mandej si e hekën atë, i erdh atij brenda ni muji na kanë qit prej pune, 28 prej shqiptarë që kemi qenë. I kanë nalë nja tre a katër bashkëpunëtor të tyne, na i dimë ata kush kanë qenë edhe kështu, s’osht asnjë problem.

Erëmirë Krasniqi: Në cilën organizatë? Në “Ramiz Sadiku” apo ku?

Selman Boçolli: Ndërmarrja publike e banesave. Na i kemi ndërto të gjitha banesat në Prishtinë në atë kohë vetëm nëpërmes ndërmarrjes tonë. E na ju kemi shitë organizatave shoqnore, publike, shteteve e krejt edhe ata tanshi i kanë nda punëtorëve të vet. Kështu që, i vetmi pa konkurrencë kemi qenë, pak jemi kanë me hile se s’kemi pasë konkurrencë të ndërtimit kurrkush, veç na. Por, qashtu ka qenë sistemi atëherë, secili qytet, secila komunë e ka pasë ka ni ndërmarrje u quajtë “BVI” për banim dhe lokal afarist. Sikur këtu, sikur në Kroaci, sikur diku në Maqedoni, sikurnë Serbi, i njëjti sistem ka

qenë ligjor qashtu.

Erëmirë Krasniqi: Qysh e keni kalu luftën, ‘99-tën?

Selman Boçolli: Në ‘99-tën... ne jena kanë qaty ‘93-tën deri në... mu m’u ka dashtë me shku ni vjet e gjysmë në Gjermani me punu. Këtu s’ma ka marrë menja se ka të shkojshe u dashke me organizata të tyne [serbe] me qenë, nën hijen e tyne dikun ose kështu. Edhe jo që qaq shumë për patriotizëm, po nuk kom mujtë me qenë në atë mënyrë, me ju përlulë, me të shkel ai qysh po donë, tulifarë asi.... Edhe kështu m’u ka dashtë me shku dej në Gjermani. Njihërë kom qenë në pushim, i kom bo qato përfitime që për nja shtatë a tetë vjet, a dhetë vjet i kom pasë të sigurume. Po mendoj, kështu se s’kemi qenë të përgatitun as na atëherë edhe ishim nda na prej vllaznive atje.

Në Frankfurt kom qenë, vllaun e kom pasë atje e jom kthy mas ni viti e gjysmë, kem vazhdu. Në ‘96-tën kom ardhë. Unë e hapa me qato të holla ni dyqan aty pak, e mora me qera, i afrova pak fëmitë, po ‘99-tën, ‘98-tën, ‘99-tën demonstrata u dashke me mshel krejt atë dyqan edhe me dalë krejt komplet në demonstrata edhe në protesta. Kështu që, në ‘99-tën kemi dalë, kemi shku në Maqedoni me gjithë mahalla jonë, të organizum kemi shku në Maqedoni.

Erëmirë Krasniqi: A ju qitën prej mahallës, a?

Selman Boçolli: Urdhno?

Erëmirë Krasniqi: A ju qitën prej mahallës, a ju përzunën a, a dolët të organizum?

Selman Boçolli: Jo, jo, prej mahallës tonë nuk na kanë qitë, po patëm bo [fjalë] na që mos me na, deri të na qesin dhunshëm mos me shku kurrkush të mahallës aty. Por, në disa mahalla përreth paskan pasë gjujt natën dikun edhe më kanë thirrë në telefon, se punojshin telefonat, ndoshta pak mas shumti janë mbështet në mu, “Mos shkofsh ti kurrkund, as na s’po shkojmë”, edhe tash i shkojshin varg punët. Atë ditë kur kemi dalë prej ktuhit, më ka thirrë në telefon nifar Krasniqi, vllau i Avdyl Krasniqit, doktor që osht’, Xhemajli, tha, “Na u ka keqësu puna edhe tre vetë tjerë nuk kem qare pa dalë, se kemi ku me ndejt”.

Në qetë farë mënyre, edhe në ni vend tjetër ashtu, edhe në ni vend tjetër kështu, edhe se di vetvetiu ishin bo kerret atje, thanë, “Jem ka të presim veç ty, me dalë me ju pri se s’janë ka dinë.” Unë u ktheva, tash ma në detale, kanë qenë tre djem studenta, kanë jetu në ni bodrum të kojshisë aty edhe paksan pasë lanë porosinë, “Na nuk dimë kur delni ju, veç pash Zote kallxonani se ne na vrasin qetu e s’dimë gja.”

E djali i vogël, i treti më ka thanë, “Babi, a ju ke kallxu atyne?” Thashë, “Po unë s’e di kurgjo”. Tha, “Po ata metën aty”. Njoni u konë shku në UÇKë, e dy metën aty. Jom kthy e kom lanë kerrin dhezun e jom kthy e i kom marrë edhe ata. Njo e kom shti në kerr tem, i shtati më radhë ka qenë në kerr temin edhe njo e kom shti në të kojshive. Atëherë nuk vetshin, veç a munesh me hi. Edhe s’e harroj kurrë i kemi qitë deri atje edhe e kanë pasë fatin edhe kanë dalë përtej kufinit ma të parët, se ata s’kanë pasë obligime, ka ni çantë edhe dulën atje, më tregun se kanë dalë atje.

Kështu që, na në Bllacë nuk kemi hy, koha Bllacës ka qenë, kemi nejtë në kerre. Ka ardhë urdhni me u kthy, as anej s'lejshin me dalë edhe knej veç mu kthy. Jemi kthy, i vogël ka qenë këtu. E dita që osht' ni tradhti e madhe, po s'kishe ça me ba. Kur jemi nisë herën e dytë, jemi përgatit pak ma mirë. Çka kisha të holla si thojnë, ja ndava fëmijve, ja ndava shoqes, adresat njonit. Po mendoj, se atëherë s'ka pasë mobila, por telefoni [fiks] kudo që të silllesh, e ke [numtelefonin, kanë nejt nja tre-katër familje aty. Sillnu aty si central e ajo na tregon edhe për tjetrtë, edhe njoni me tjetrin kështu që nuk dishim se ku ndahem edhe çka të bajmë edhe gjithkush i pavarur. Fëmitë i kom pasë, ma të madhin në vit të dytë në gjimnaz u konë, tjetri u konë në vit të tetë, tjetri u konë në vit të gjashtë në fillore. Unë i kom pasë të vegjël, kështu që patën fatin herën e dytë dulëm mas dhetë të natës, tanë ditën kemi prit e kemi dalë kemi shku në Stankovec.

Prej Stankovecit jemi shkru, aty kemi kujdestaru, kishe po organizojmë se jo dikush parolla, "Po vijnë shkijët natën, po na prej në natën a sen". Vetë kom qenë roje me tre, katër vetë, shokë që jemi kanë atje që jemi pa. Po ajo s'osht' me randsi sikur na jemi pak euforik kështu. Edhe djali koka konë shkru për Kanadë me shku. Na kanë dalë emnat, gati të fundit kemi qenë edhe jemi shku në Kanadë.

Erëmirë Krasniqi: Qysh keni kalu në Kanadë? Sa keni nejt?

Selman Boçolli: Në Kanadë na kanë prit nuk e di as Zoti as kush ma mirë, se çdo gja çka duhet. Na punkti jonë kanë qenë rreth 1280 vetë edhe në ni kazermë të ushtrisë atje që i bajnë ushtrimet ma speciale, ushtri, e nivelit ma të lartë të Kanadës, verës ka dy javë, ka dy javë, po krejt ka qenë në disponim tonin. Me restorante, me hotele, po mendoj, me televizion, e me salla me krejt çka ka qenë, po nuk osht' tash m'i përmend ato llukse. U dashke m'u organizu edhe aty se edhe aty ka qenë problem i madh. Filluan m'u therrë me thika në mes vete, kishin harru kështu që...

Nuk patëm qare pa u organizu edhe me i udhëheq. Mu më banë udhëheqës, pa i njoftë tjetrtë hiç kurrkund, hiç atje. Më banë udhëheqës të kampit aty. Edhe unë i zgjodha nja katër a pesë që kurrkund s'e njifsha aty shumë edhe për çdo javë i kemi pasë ka dy herë mbledhje paraprake me ta. U organizova shkollat m'i bo në oborr aty, bile më thanë, për ni muj se keni me shku në shtepija m'u shpërnda nëpër qytete. E s'e harroj i pata thanë atij drejtorit të emigracionit, "Po ma mirë ni ditë shkollë, se 29 nëpër rrugë e tuj vrapu andej e këndej, probleme në mes veti." Tha, "Qashtu osht', veç çka po donë?" Tha, "Na i kanë pru bankat, na i kanë pru tendat". [Atë] Masdite kom punu shumë.

U dashke me i evidentu se kush osht' mësues, kush jep mësim në fillore, kush jep mësim në shkollë këtu edhe evidencën. Mos me çu ma gjatë, krejt e bana evidencën me kuadrat me krejt çka janë edhe e bamë konstituimin e shkollës, drejtorin e shkollës, na kanë qenë tre prezent aty, thanë, "Na hala s'kem pa qesi organizimi qaq të shpejtë edhe qaq të mirë." Por, kur dojnë njerëzit bajnë, a din, se ishte sjellja e mirë, por edhe përveç anglishtes që u organizojke, filluan edhe shkollat... Nuk ishte çështja e mësimi po filluan me biciklla t'u ua falë njerëzit e t'u u rreh fëmija në mes veti e kta, tanshi babat, prindët e tyre ishin aty plot, po mos me çu ma gatë. Shyqyr që e kaluam qashtu mirë edhe masi majshim mbledhje me ta çdo gja ka qenë në rregull, ok.

Erëmirë Krasniqi: A u bartet mandej nëpër vendbanime të juja në Kanadë, sa qëndrut aty?

Selman Boçolli: Ata kanë zhvilluar biseda vazhdimisht me ne edhe ata kanë komunikuar me qytete të ndryshme. Ne na ka ra puna me shku në Kalgari [Calgary]. Në Kalgari atje e kemi pasë banesën katër dhomshe edhe banesën osht' dashtë me pagu, qeranë, por me të hollat që i jepshin ndihma ata, me qato me i menaxhu mirë jetojshe mirë. E paguajshe qeranë edhe të gjitha në rregull, por me ja nisë me harxhit po ashtu nuk delshin as ato atje.

Kështu që, për fëmijë jepen veshmbathje edhe kur u çelën tani këto shkollat, lajmet e sene, edhe fëmija, fëmija ma tepër kështu edhe vetë me hini në mendje. Mendja pak nashta, edhe s'po di kajher njeri, edhe unë kom mendu mirë atëherë, por tash mendoj që i pasna pa marrë në qafë. Se thojsha, "Unë fëmijtë e mi m'u bo se bep e me i lanë në Kanadë, jom qai autori keqbërës për fëmijtë e mi? I hupa. Ata s'kthehen ma kurrë atje." Në qoftë se dojnë ata le të shkojnë vet ku të dojnë, po prej meje mos të kanë qatë edhe mënyrën se qashtu kur u hapen shkollat edhe këta patën qef krejt komplet edhe u kthym.

Më pranuan mu në gjimnaz me jep mësim në matematikë se hinë... i shtinë këta fëmijtë tonë nëpër teste. Kanë dalë se ato nuk osht' puna vetëm qatë vjet, po tri-katër vjet përpara pak mësim osht' majtë, e të papërgatitur. Ka dalë rezultati shumë i dobët, edhe matematikë e fizikë, e qeto për me një orë plotësuese e kanë marrë me i jep mësim në gjimnazin e tyne. E në gjuhën shqipe e kom pasë edhe këshilltarin, a po e respektoj se e kanë programin e kanë të përcaktum, e krejt kanë qenë prezent edhe kësisoji po mendoj e përfunduar edhe nja tre muj aty në Kalgari. Erdh koha mu kthy edhe u kthym.

Erëmirë Krasniqi: A jeni kthy në shtator apo qershor apo?

Selman Boçolli: Në tetor jom kthy, në tetor jom kthy.

Erëmirë Krasniqi: Çka keni bo mandej këtu?

Selman Boçolli: Në tetor, menjëherë të nesërmen e dille ka qenë, të hanën më kanë thirrë do shok aty që i kom pasë atje, kom shku në punë. Edhe atje kur shkum, prej zeros, kurgjo. Pa rroga, pa kurgjo me organizu. Ata paskan pasë shku edhe në shtator, ni muj përpara edhe kanë taku edhe serbet aty kur kanë shku edhe ni kohë, veç kur ata të organizuar për ni ditë edhe s'kanë ardhë ma.

Unë nuk i kom taku aty, shyqyr. Kanë shku para se me shku unë, e tash fillum na pak me aktivizu nja dy muj a tre qashtu pa rroga edhe tanshi fillum. I kom kry bile nja shtatë objekte që s'janë kry prej atyne, me kohë, se jo përnjëherë, kah njo ka njo. Edhe atëherë edhe profiti jonë ishte përqindja ligjore e jona që metët prej atyne edhe qasi mënyre rrogat e shpenzimet... Kemi qenë, mos me qenë lavdatë po na ça kem punu, kem punu me banka, xhirollogari në bankë, se jo me kesh pare.

E tash ata e paskan qenë t'u i përcjell gjitha shtetet e perëndimit, kur kanë ardhë nja gjashtë vetë prej Belgjike. E ata kanë pa që kjo po përparon, meqenëse ka qenë ProCredit banka e vetmja atëherë, që tanë qatë qarkullim që e kemi ba, "Kjo koka firmë shumë e suksesshme" edhe kanë ardhë me bashkëpunu me ne, edhe me na ndihmu ne. Edhe, "Me ardhë edhe ju, m'u organizu e me ardhë te na, shka po doni? Ndaqi material ndërtime, ndaqi dishka tjetër, që u jepim me ni kohë të caktume masi p'e ndijmë atë siguri, pa të holla veç me mëkëmbë ate".

Mirëpo, për fat të keq nuk i kemi pasë drejtorat, jo veç të parin po edhe gjithë të tjerët, nuk kanë qenë mirë, sytë i kanë pasë veç me keqpërdor. Edhe nuk shkum atje edhe metëm me qato fuqitë tona. E kemi majtë deri vonë qetash. Unë kom dalë që ni vit e gjysmë në pension, kom dalë.

Erëmirë Krasniqi: Kur osh't.... A osht privatizu kjo ndërmarrje?

Selman Boçolli: Jo, jo, kjo osht' ndërmarrje publike. Ndërmarrje publike edhe sot funksionon veç nuk ndërton. Për çka osht' e themelume, osht' për me ndërtu e tash që nja katër, pesë vjet nuk punon kurrëgjja vetëm mbledhë qeratë e lokaleve.

Erëmirë Krasniqi: Ah, se ka prona shumë.

Selman Boçolli: Ka prona shumë të qytetit, pesëqind e diçka lokale i ka në menaxhim.

Erëmirë Krasniqi: Edhe mundet prej tyne me mbijetu?

Selman Boçolli: Gjysmën e ma shumë i kemi pasë të uzurpume, tjetërkush ka marrë qera, por kadal-kadale m'u ka dashtë me... kështu që, tash veç me qato qeratë e tyne po jetojnë, edhe ndërtim nuk ka ma tashti prej tyne. Pak ju lodha edhe unë, po kërkoj falje, faleminderit.

Erëmirë Krasniqi: Unë po mendoj që intervista u kry por nëse doni diçka me shtu, diçka që mendoni që s'e keni thanë, lirisht...

Selman Boçolli: Qekjo osht', nuk di, nji qind herë me folë, ndoshta naj fjalë përpara, naj fjalë përmas qaty, realiteti.